

FOKUS: NORGES INNSATS I AFGHANISTAN

«Derfor er Norge i Afghanistan»

PIA BERGMANN

MA i statsvitenskap, Universitetet i Oslo
pia.bergmann@hotmail.no

I elleve år gjorde norske soldater en innsats i Afghanistan. Hvilke mål skulle de oppfylle, og hva var deres mandat? Norske myndigheter har i løpet av årene argumentert for mange, og til dels sprikende mål og hensikter for oppdraget i Afghanistan. Det eneste som har forblitt det samme er forpliktelsen til «et klart FN-mandat».¹

Det vil alltid være behov for å forsvare og argumentere for krigsdeltagelse i moderne demokratier. Det er derfor helt avgjørende for myndighetene å vinne gehør for sine argumenter i befolkningen. Artikkelen ser både på myndighetenes argumentasjon og dens innhold, men også på hvilke språklige virkemidler norske myndigheter tok i bruk for å få tilslutning til militær deltakelse i Afghanistan. Artikkelen viser at argumentenes innhold så vel som den språklige formen og appellen endrer seg radikalt gjennom tiåret: fra en appell til frykt for å bekjempe ondskaper, til en appell til medansvar og medmenneskelighet for å bidra til utvikling. Dette til tross for at ønsket om tilslutning gjaldt det samme: norsk militært engasjement i Afghanistan.

FN-mandatet: En rød tråd

Helt fra Sikkerhetsrådet den 12. september 2001 vedtok resolusjon 1365 som tilsa at terrorangrepet mot World Trade Center og Pentagon utgjorde «en trussel mot internasjonal fred og sikkerhet», har norske myndigheter

1. Artikkelen bygger på min masteroppgave 'Derfor er vi i Afghanistan!' En analyse av norske myndigheters begrunnelse for engasjementet i Afghanistan», UiO, 2014. Datagrunnlaget er offentlige dokumenter, primært taler, avisinnlegg, redaksjonelt materiale og presse- og nyhet-smeldinger fra regjeringens dokumentarkiv (Bergmann 2014).

forsikret om norsk støtte til det som ble «krigen mot terror» eller «kampen mot terrorisme».

En kort debatt om hvorvidt det var grunnlovsstridig å sende norske soldater ut under utenlandsk kommando ble raskt avfeid, ettersom FN hadde «slått fast» at det her dreide seg om en trussel mot *internasjonal* fred og sikkerhet. Ordvalget ga inntrykk av at det var et udiskutabelt faktum, og det levnet ikke rom for uenighet eller debatt. Det var utenfor myndighetenes kontroll, som noe initiert utenfra. Når henvisningen til FN-mandatet ble brukt som begrunnelse for norsk engasjement, ble tonen resolutt og ga inntrykk av at «sånn er det bare». Vi hadde en plikt til å delta: «Utgangspunktet for vår felles innsats er Sikkerhetsrådets vedtak, som er bindende for alle FNs medlemsland» (Petersen 2001a). I tillegg var det ansvarlig: «Norge må fortsatt være villig til å ta vår del av ansvaret i kampen mot internasjonal terrorisme» (Petersen 2002).

Utover tiåret endret likevel *innholdet* i FN-mandatet seg. Fra å være et mandat som legitimerte et kollektivt selvforsvar, ble det etter hvert også henvist til mandatet når internasjonal fred og sikkerhet skulle *oppretholdes*, når engasjementet endret seg i retning av forebygging og avskrekking mot fremtidige angrep, og når Norge skulle være sikret et robust nasjonalt forsvar. Mot slutten av tiåret endret fokus seg i retning «mykere» forebygging, som utvikling, bistand og demokratisering, men fortsatt med «et klart FN-mandat» i ryggen. Henvisningen til FN-mandatet har hele veien utgjort den formelle juridiske argumentasjonen.

2001–2002: Rettferdig krig og eksistensiell argumentasjon

I tillegg til henvisningen til våre forpliktelser overfor FN og solidaritetsplikten i NATO, var det, som jeg skal vise nedenfor, i det umiddelbare kjølvannet av 11. september tydelige referanser til rettferdig krig-teori i myndighetenes argumentasjon. Rettferdig krig-teori omfatter seks kriterier som skal oppfylles for at bruk av militærmakt kan kategoriseres som rettferdig: rett grunn, legitim autoritet, rett intensjon, rimelig håp om å lykkes, proporsjonalitet og siste utvei (Syse 2003: 68). Henvisningene til disse kriteriene kan derfor sies å utgjøre det moralske grunnlaget myndighetene bygger sin argumentasjon på.

Alle disse kravene ble det helt eller delvis henvist til av norske myndigheter. Det var tydelig at USAs gjengjeldelse ble ansett for å være et selvforsvar, og ettersom trusselen var internasjonal, dreide det seg også om et kollektivt selvforsvar. Dette utgjør en klar hentydning til at kravet om rett grunn var oppfylt. «Resolusjonen er historisk. Den (...) bekrefter USAs rett til individuelt eller kollektivt selvforsvar, i tråd med FN-paktens artikkel 51» (Bondevik 2001). Kravet om legitim autoritet overlapper til en viss grad den formelle og juridiske begrunnelsen som FN-mandatet utgjorde.

Intensjonen var at internasjonal terrorisme skulle bekjempes (Bondevik 2001). Det kunne til dels bli omfattende, da det innebar å bekjempe «alle former for terrorisme» på «alle mulige plan» (Jagland 2001). De intensjonene innebar også å fjerne terroristleirene til al-Qaida og å fjerne Taliban-regimet, ettersom de stilltiende hadde latt al-Qaida få herje fritt. Statsminister Bondevik uttalte at «alle er enige om at de (Taliban) bør bort» (Bondevik 2001), og eksemplifiserte med regimets brutale framferd overfor egen befolkning. At «alle» var enige om det, at «en hel verden står samlet» (Bondevik 2001), understreket riktigheten i beslutningen. Å eksemplifisere med historier om overgrep mot sivile afghanere, forsterket inntrykket av at intensjonene bak var gode.

Taliban hadde fått «sjanse på sjanse til å samarbeide» (Bondevik 2001a), men valgte å ikke samarbeide, og derfor ble krig siste utvei:

Alle i Norge er i utgangspunktet imot krig og krigshandlinger. Dessverre har vi i enkelte situasjoner intet annet valg. Da som en siste utvei for å beskytte de verdier vi setter høyest (Bondevik 2002a).

Å vise til resultater av engasjementet kan tolkes som et ønske om å vise rimelig håp om å lykkes: «Kampanjen mot terrorismen har begynt å høste frukter», skrev Bondevik i 2001. Med henvisning til at flere nå «vil tenke om igjen» ble slike resultater også trukket fram for å strupe en begynnende kritikk mot krigføringen og krav om bombestans (Bondevik 2001a). Engasjementet fremsto som meningsfullt: «Den dag våpnene kan tie i Afghanistan er rykket nærmere» (Bondevik 2001a). Året etter tilbakeviste Bondevik den fortsatte kritikken mot krigføringen som «en fundamental misforståelse» og karakteriserte den som «upassende og upresis» (Bondevik 2002a). Ordbruken fremstiller kritikken som nærmest usømmelig eller umoralsk, samtidig avvises den som basert på en misforståelse. Det Bondevik byr på er dermed ikke et motargument, men en korleksjon av uriktig informasjon.

Proporsjonalitet er et viktig om enn vanskelig kriterium å innfri i en krig. Det var åpenbart at myndighetene mente militærmakt var en rimelig reaksjon på 11. september: «Osama bin Laden og hans støttespillere kan ikke bekjempes uten bruk av militære maktmidler» (Petersen 2001). I preventivt øyemed ble militærmakt ansett som nødvendig: «Det er en motstander som er villig til å utføre de mest grufulle ugjerninger på nytt, og som har ressurser og vilje til det» (Bondevik 2001).

Argumentasjonen om kampen som en moralsk riktig kamp når nye høyder når motstanderen omtales som ondskap eller ondskapens vesen. Det er da ikke lenger snakk om en rettferdig krig, men en kamp mot det onde, der ingen omkostninger er for høye og ingen midler skys. Det kan tolkes som en «eksistensiell forlengelse» av det moralske grunnlaget,

ettersom det berører selve selvoppholdelsesdriften vår. Det som fienden skulle ramme var «vår demokratiske samfunnsform» (Jagland 2001). Stoltenberg ordla seg slik: «Klarer ikke demokratiene å stoppe terrorismen, så kan terrorismen sette stopp for demokratiene» (Stoltenberg 2001). Thorbjørn Jagland kalte det en «global kamp» ettersom «det som står på spill er intet mindre enn våre demokratiske samfunn slik vi kjenner dem i dag» (Jagland 2001).

Men det var ikke bare «våre demokratiske samfunn» som var truet. Trusselen kom fra ondskapen selv: «Vi må bekjempe det ondes vesen – og vi må bekjempe det ondes rot», sa Stoltenberg (2001) to dager etter terroranslaget. Bondevik (2001) brukte ondskapen som begrunnelse for krigshandlingene: «Bruk av militære midler har for meg kun mening når de trengs for å begrense ondskapens – i dette tilfelle terrorismens – konsekvenser». Videre sa Bondevik i sin nyttårstale: «Den menneskelige ondskap sprengte nye grenser. (...) Men vi var ikke lamslått lenge. Politikk er også å sette grenser for det onde» (Bondevik 2002). Karakteriseringen av terrorismen som ondskap gir argumentet om nødvendigheten av militær-makt kraft. Det gjør det vanskelig å argumentere imot, ettersom uenighet lett kan fremstå som umoralsk. Det moralsk riktige ved beslutningen om militærbruk understrekes også av Bondeviks personlige overbevisning, og gjør at argumentet får en etisk appell.

Den eksistensielle argumentasjonen går lenger enn den moralske. Kampen mellom gode og onde krefter er ikke en kamp om rettferdighet, men om overlevelse. Kriteriet om proporsjonalitet i rettferdig krig teori ugyldiggjøres, og bruken av militær-makt rettferdiggjøres, fordi den vil forhindre mulige framtidige (grusommere) scenarier. Det blir vanskelig å argumentere for skjønnsmessig proporsjonalitet i kampen mot ondskapen selv. Dette gjør at kampen mot terrorisme mangler et endelikt: «Målet i kampen mot internasjonal terrorisme er klart: Vi må forhindre nye terroranslag» (Bondevik 2001).

Bruken av ordene «vi» og «Norge» fremstiller «oss» som en samlet enhet, og ved å portrettere motstandere som ondskapen selv, er det skapt en moralsk dikotomi som plasserer «oss» som de gode og kampen mot terrorismen som en godhetens kamp. Dette blir tydelig når kampen *mot* terrorisme og ondskap etter hvert omtales mer som en kamp *for* fred.

2002–2005: Fredsargumentasjon og offensivt forsvar

Taliban-regimet drives fra makten allerede før årsskiftet 2001/02. Dermed tones krigsretorikken og den eksistensielle argumentasjonen ned. Fokus dreier seg mot freds- og nasjonsbygging, i tillegg til å gjøre engasjementet mer direkte relevant for forsvaret av Norge.

Allerede i desember 2001 erklærer utviklingsministeren at «USA og de allierte er i ferd med å vinne krigen i Afghanistan», og at [n]asjonsbyggingen i Afghanistan må begynne med å reparere grunnmuren» (Johnson 2001). Utenriksministeren sier at «[g]jenoppbyggingen av landet er kommet godt i gang» (Petersen 2002a). Det var tydelig at et nytt kapittel var ansett som åpnet «når krigshandlingene nå avsluttes» (Bondevik 2002). Forsvarsministeren ordla seg slik: «Det terroristiske, brutale og undertrykkende Taliban-regimet er fjernet. Landet har blitt frigjort» (Devold 2002a). Frihetsbegrepet har en sterk patosappell i moderne tid, og definert som en grunnleggende menneskerettighet får den en universell karakter (Bergmann 2014: 47). Det er også naturlig å tenke seg at begrepet frihet assosieres med noe positivt i norsk (historisk) sammenheng: ytringsfrihet, valg-frihet, frigjøring og løsrivelse, opp mot antonymer som tvang, overmakt, okkupasjon og undertrykkelse. Kampen fremstår som en frigjørings-kamp, en selvstendigjøring, noe som antakelig klinger godt i norske ører.

Gjenoppbygging og fredsbygging av Afghanistan passer godt inn i historien om Norge som en fredsnaasjon: «[F]ormålet med norske militære bidrag internasjonalt er og skal være å støtte opp under fred, menneskerettigheter og demokrati» (Bondevik 2004). Som en del av fredsbyggingen ble det også eksplisitt henvist til demokratiseringen av Afghanistan (Bondevik 2004; Petersen 2005). Lojaliteten til FN som «vår fremste fredsskaper» (Bondevik 2003a) og som bærer av den grunnleggende ideen om fred og demokrati (Bondevik 2003), viser at argumentasjonen dreier over i en mer freds- og demokratiskapende retning. Regjeringens avvisning av militær intervensjon i Irak i 2003, med henvisning til manglende FN-mandat, viser den sterke tiltroen til FN. Fra å være et selvforsvarsangrep utvidet engasjementet seg til å omfatte nasjons- og demokratibyggningen i Afghanistan.

I tillegg til å bidra til fredsbygging ble engasjementet fremstilt som avgjørende for Norges egen sikkerhet. Vår deltakelse var ikke bare en forpliktelse til «å trygge freden og støtte demokratiske krefter» i Afghanistan (Petersen 2005), men også et «fremskutt forsvar av Norge» (Devold 2003) eller en preventiv bruk av retten til selvforsvar: «Vi kan ikke sitte passivt og vente på neste terrorangrep. Etter omstendighetene vil koalisjonen gjøre bruk av sin rett til selvforsvar for å hindre nye angrep» (Devold 2002). «Vår deltakelse i operasjonene i Afghanistan handler om å bekjempe et globalt onde, og er derfor også fremskutt forsvar av Norge» (Devold 2003).

Antydningen om at vi kan stå overfor en potensielt større fare, spiller på frykt og brukes som argument for et offensivt forsvar: «Det er rapportert at ledere i al-Qaida-nettverket har vært i besittelse av kjemiske våpen samt manualer for framstillingen av masseødeleggelsesvåpen» (Devold 2002). Derfor må vi regne med «at vi i større grad vil stå overfor aktører som vil benytte seg av såkalte asymmetriske strategier for å spre frykt og ødeleggelser» (ibid.).

I valgåret 2005 dukker det også opp et annet argument for viktigheten av engasjementet i Afghanistan: «heroinproblemet». Utenriksministeren satte selv ord på det, ved å påpeke at «folk flest opplever at truslene ofte er fjerne og udefinerbare», men at «ingen bør være i tvil om at situasjonen i Afghanistan har betydning for norsk hverdagsvirkelighet» (Petersen 2005a). Mangel på stabilitet og sikkerhet kunne true oss her i Norge: «Et eksempel er at så å si all heroin som omsettes i Norge har sin opprinnelse i Afghanistan» (Petersen 2004). Linken til hjemlige anliggender er nytt i argumentasjonen. Den gjør engasjementet mer relevant, noe som antakelig var nødvendig dersom folk flest opplevde deltakelsen som «fjern og udefinerbar». Det er fire år siden 9/11, og trusselfaren mot Norge oppleves ikke som spesielt høy, så argumenter om kamp mot ondskap og offensivt forsvar av Norge kan fremstå som lite treffende i opinionen. Å skape nærhet og relevans til en sak, har sterk overbevisningskraft. Det vekker følelser, appellerer til holdninger og sporer til stillingtagen, noe som er viktig i valgkamp.

Det skjer altså en påtagelig endring i norske myndigheters argumentasjon i forhold til årene 2001–2002, en dreining bort fra kampen *mot* det onde til en kamp *for* fred. Kampen mot terror, og myndighetenes «faste linje» er fortsatt tydelig, men det er ikke lenger demokratiets eksistens som er truet.

2005–2010: Fra offensiv sikkerhetsargumentasjon til humanitær argumentasjon

Etter regjeringsskiftet trekkes norske styrker ut av Operation Enduring Freedom, og forblir i fredeligere Nord-Afghanistan. Det klare og utvetydige FN-mandatet er fortsatt en viktig begrunnelse for engasjementet. Men sikkerhet i Norge og terrorbekjempelse spiller mindre rolle enn før. Myndighetene fremhever de humanitære bidragene, utviklingsprosjektene og framskrittene i Afghanistan. Forsvarsministeren formulerer hovedmålet som «å gi den nødvendige grad av stabilitet som kan berede grunnen for utviklingen av et bærekraftig afghansk samfunn» (Strøm-Erichsen 2005). Utenriksministeren ordlegger seg slik: «Det militære personellets hovedoppgave er å legge forholdene til rette for den sivile innsatsen» (Støre 2005). Målet med Norges militære bidrag er «å bidra til at utvikling blir mulig» (Støre 2005a).

ISAF-styrkene fremstilles nærmest som en politiliknende styrke: «ISAF-styrken, som har et særskilt mandat fra FNs sikkerhetsråd, er ikke part i en konflikt i Afghanistan» (FD 2005). Det understrekes at anholdte personer ikke er krigsfanger, «men personer som enten forstyrrer den offentlige ro og orden, (...) eller som mistenkes for kriminelle handlinger»

(FD 2005). Utvikling som mål for engasjementet er utgangspunktet for den humanitære utviklingsargumentasjonen: «Vi er ikke der for å føre krig, men for å bistå en fattig stat, nedbrutt, utpint av kriger og overgrep, på en krevende vei mot fred og utvikling» (Støre 2006). Og videre: «Når vi sender våre best trente soldater til Afghanistan, så er det fordi vi vil skape et større, varig rom for afghansk politisk forsoning og for utvikling» (Strøm-Erichsen 2007) og for «å bidra til konfliktløsning og fred» (Strøm-Erichsen 2007a). Sikkerhet kan oppnås ved hjelp av utvikling: «Hvor mye sikkerhet kan være investert i den norsk-finansierte byggingen av 82 skoler i Faryab?» (Strøm-Erichsen 2008). Og utvikling kan kun skje ved militært engasjement: «Militær tilstedeværelse er en forutsetning for å drive humanitært arbeid og for politisk fremgang» (Halvorsen 2007).

Norge deltar ikke bare som følge av å ha ansvar som FN- og NATO-medlem, men også fordi Norge har et ansvar overfor den afghanske befolkningen: «(...) vi skal bli stående i Afghanistan; vi har en oppgave å gjøre ved å stå ved det afghanske folk» (Støre 2008). Forsvarsministeren sier at «vi forlater ikke Afghanistan før den afghanske befolkningen føler seg trygge på at freden vil vare» (Strøm-Erichsen 2008a).

Ut over tiåret eskalerer uroen i Afghanistan, og opptøyene og sikkerheten i den norskledede provinsen Faryab forverres. ISAF og norske soldater involveres i «krigsliknende handlinger» (Stoltenberg 2007), og til forskjell fra i 2005 er det nå klart at ISAF er part i en konflikt: «De norske styrkene kjemper på samme side som den lovlig valgte regjeringen, mot Taliban og andre opprørsgrupper» (Strøm-Erichsen 2009). Forsvarsministeren gir uttrykk for en personlig overbevisning om engasjementets riktighet:

Selv har jeg besøkt Afghanistan flere ganger under min tid som forsvarsminister. Og jeg kan understreke at det har vært sterke opplevelser. Men samtidig blir jeg styrket i troen på at vårt engasjement i Afghanistan er viktig og riktig. Håpet i øynene til små skolejenter er i grunnen svar nok (Strøm-Erichsen 2009a).

Også statsministeren begrunner engasjementet overfor norske soldater med henvisning til afghanske skolebarn:

Dere har valgt å reise ut for å forsvare de verdene samfunnet her hjemme bygger på, for å legge grunnen for at afghanske barn en dag skal få føle den samme glede norske skolebarn føler i dag (Stoltenberg 2010).

Når målet med vårt engasjement er at «det afghanske folk kan få oppleve langsiktig og positiv utvikling» (Strøm-Erichsen 2005), blir det viktig å fremheve de konkrete resultatene av våre bidrag: «Titusener av barn får i dag utdanning takket være norsk støtte» (UD 2007). Statsministeren påpeker at «Norge er en av de største bidragsyterne til sivil oppbygging av

landet» (Stoltenberg 2007). En slik presisering indikerer også at Afghanistans utvikling forringes dersom vi ikke hadde bidratt.

Patosappellen i argumentene er basert på fellesmenneskelige drivkrefter, som håp, empati, medmenneskelighet og viljen til å hjelpe. Begrepet utvikling har en fin klang i den moderne vestlige verden og skaper assosiasjoner til positive samfunnsendringer som kommer folket til gode, gjerne økonomisk vekst og sosiale og materielle forbedringer. I streng forstand kan alle endringer tas til inntekt for at det skjer en positiv utvikling: to millioner *flere* jenter på skole, 82 *flere* skoler, *lavere* spedbarnsdødelighet osv. Det skapes et inntrykk av at det settes likhetstegn mellom kvantitet og kvalitet. Med utvikling som målingsbarometer på suksess kan slike tallfestede endringer eksemplifisere at det skjer en positiv utvikling og at det er «synlig fremgang» (Strøm-Erichsen 2008a). Å vise at vårt engasjement faktisk fører til «synlig fremgang» er avgjørende for å vinne tilslutning i den norske opinionen, og eksemplifiseringen og tallfestingen er med på å underbygge nettopp denne påstanden.

2010–2013: «Oppdrag utført!»

NATO-toppmøtet i 2010 markerer et skille. Det formuleres nå eksplisitt en exit-dato, og argumentasjonen skifter fokus fra hvorfor det er riktig at vi er i Afghanistan til hvorfor det er riktig at vi drar derfra. Nå argumenteres det for at afghanerne selv må ta ansvar for egen sikkerhet, og at målet med å forhindre at landet skulle bli et fristed for internasjonal terrorisme er nådd. Vi har tatt «vår del av ansvaret» (Faremo 2010a), og det er ikke lenger snakk om vårt ansvar overfor afghanerne, men deres eget ansvar i eget land. Argumentasjonen er endret fra hjelp og bistand til selvhjelp.

Målet om å oppnå «en minstestandard i forhold til sikkerhet, demokrati og utvikling» (Strøm-Erichsen 2008a) er erstattet av målet om å «bidra til at afghanerne selv blir i stand til å være herrer i eget hus» (Faremo 2010). Det er en tydelig dreining bort fra utviklingsmålet over mot det opprinnelige målet: bekjempelse av internasjonal terrorisme, og å forhindre at Afghanistan forble et fristed for dette. Som Anne-Grete Strøm-Erichsen uttrykte det, anså man nå at «det oppdraget er utført» (Strøm-Erichsen 2012). For første gang tas det nå til orde for en dialog med Taliban, og det erkjennes at dette ikke er en krig som kan vinnes, men en konflikt som må løses. I forhold til retorikken på begynnelsen av tiåret, preges stemningen nå av at «en dialog med Taliban er nødvendig» (Eide 2011: 275), at «[d]et må finnes en politisk løsning som også omfatter Taliban» (Støre 2010), og at det trengs en dialog som tar «sikte på både forsoning og reintegrering» (Eide 2010). Dette er en tydelig retorisk endring sett i forhold til tidligere fremstillinger, der motparten ble beskrevet som

kriminell eller ond og kampen mot den som en frigjøringskamp. Etter den kalde krigen har hovedlinjene i norsk utenrikspolitisk praksis vært preget av få kontroverser, og betydningen av fredelig konfliktløsning og forhandling, dialog og diplomati har vært tydelig (som for eksempel på Sri Lanka og i Midtøsten). Bondevik uttrykte det slik: «[...] arbeidet for fred (har) vært en av de grunnvoller Norge har bygget på gjennom århundrer. Det er i dag kanskje vårt fremste kjennemerke internasjonalt» (Bondevik 2003b). Og det er kanskje nettopp på grunn av en slik identifikasjon som en fredsnasjon at argumentet finner gjenklang hos det norske publikum.

Avslutning

Fra 2001 til 2013 har myndighetenes argumentasjon for engasjementet i Afghanistan vært fundert på et «tydelig FN-mandat». FN-mandatets vage definisjon av situasjonen i Afghanistan som «en trussel mot internasjonal fred og sikkerhet» har gjort det mulig å fylle mandatet med alternerende målsettinger: Det har legitimert militær maktbruk for terrorbekjempelse, selvforsvar, kollektivt selvforsvar og alliansesolidaritet, vern om verdier og samfunnsform, forebygging og avskrekking av terroranslag, konvensjonelt nasjonalt forsvar, hjelp til utvikling, nasjons- og demokratibyggning, humanitær bistand og hjelp til selvhjelp.

I takt med hva myndighetene har ønsket opinionens tilslutning til, har argumentasjonens form også endret seg for å tilpasse innholdet. Patosappeller til frykt og selvoppholdelsesdrift var framtreddende da kampen ble kommunisert som en eksistensiell kamp for så å bli avløst av appeller til patriotisme og selvfølelsen som et fredens folk da kampen var en kamp for fred. Empati og viljen til å hjelpe var appeller som fulgte argumentet om at engasjementet primært var et utviklingsprosjekt. Da tiden og Afghanistan var moden skulle ansvaret tilbakeføres, og oppdraget ble framstilt som utført. Landet var ikke lenger et oppmarsjområde for internasjonal terrorisme, og vår jobb var gjort. Alt med «et tydelig FN-mandat» i ryggen.

Når Norge nå har vedtatt å sende 120 norske soldater til Irak, kan det se ut til at den kronglete omveien er sløffet: Soldatene skal «ikke delta i direkte kamp», men drive opplæring og kapasitetsbygging (DN 2014). Likevel viste engasjementet i Afghanistan at på tross av – eller på grunn av – et upresist FN-mandat trakk krigen ut i både tid og omfang, og uten å kunne vise til klare måloppnåelser. Selv i Afghanistan, der oppdraget ble kommunisert som utført, er det på ny behov for militær bistand for at landet ikke skal «falle tilbake til å bli et fristed for terrorister» (Søreide i DN 2014). Det er igjen blitt tydelig at det i kampen mot terrorisme mangler en slutt, noe tiden i Afghanistan burde ha lært oss.

Litteratur

- Bergmann, Pia (2014) «Derfor er vi i Afghanistan!» En analyse av norske myndigheters begrunnelse for engasjementet i Afghanistan 2001–2013». Oslo: Masteroppgave i statsvitenskap, Universitetet i Oslo.
- Bondevik, Kjell Magne (2001) Etter terrorangrepene på USA. Redegjørelse for Stortinget 8. november 2001. Tilgjengelig på <http://virksommeord.uib.no/taler?id=1162> (besøkt 7.12.12).
- Bondevik, Kjell Magne (2001a) Fremgang i kampen mot terror. Artikkel i Aftenposten 15. november. Tilgjengelig på http://www.regjeringen.no/nb/dokumentarkiv/Regjeringen-Bondevik-II/smk/Taler-og-artikler-arkivert-individuelt/2001/framgang_i_kampen_mot_terror,_artikkel.html?id=265253 (besøkt 12.12.12).
- Bondevik, Kjell Magne (2002) Nyttårstale. Tilgjengelig på: <http://virksommeord.uib.no/taler?id=420> (besøkt 7.12.12).
- Bondevik, Kjell Magne (2002a) Norge er i krig mot internasjonal terror. Leserinnlegg i Vårt Land, 2. oktober.
- Bondevik, Kjell Magne (2003) Irak – krig eller fred? Artikkel i Vårt Land, 1. februar.
- Bondevik, Kjell Magne (2003a) La oss satse på FN. Stortinget, 20. februar. Tilgjengelig på <http://virksommeord.uib.no/taler?id=1182> (besøkt 15.01.14).
- Bondevik (2003b) Nyttårstale, 1. januar. Tilgjengelig på http://www.regjeringen.no/nb/dokumentarkiv/Regjeringen-Bondevik-II/smk/Taler-og-artikler-arkivert-individuelt/2003/tale_ved_nyttarsskiftet.html?regj_oss=1&id=266510 (besøkt 8.12.14)
- Bondevik, Kjell Magne (2004) Verdier i internasjonal politikk. Bergenskonferansen, 25. januar. Tilgjengelig på http://www.regjeringen.no/nb/dokumentarkiv/Regjeringen-Bondevik-II/smk/Taler-og-artikler-arkivert-individuelt/2004/bergenskonferansen_2004.html?regj_oss=2&id=268003 (besøkt 8.5.14).
- Bondevik, Kjell Magne (2005) Etterspørsel etter godhet, 1. mai. Tilgjengelig på http://www.regjeringen.no/nb/dokumentarkiv/Regjeringen-Bondevik-II/smk/Taler-og-artikler-arkivert-individuelt/2005/tale_pa_1-mai-arrangement.html?id=269709 (besøkt 21.11.13).
- Dagens Næringsliv (DN) (2014) Norge sender soldater til Irak og Afghanistan. Artikkel 30. oktober. Tilgjengelig på <http://www.dn.no/nyheter/politikk/Samfunn/2014/10/30/1836/norge-sender-soldater-til-irak-og-afghanistan> (besøkt 8.12.14).
- Devold, Kristin Krohn (2002) Regjeringens forsvarspolitiske utfordringer og prioriteringer. 7. januar. Tilgjengelig på http://www.oslomilsamfund.no/oms_arkiv/2002/2002-01-07-FMIN.html (besøkt 1.12.12).
- Devold, Kristin Krohn (2002a) Den langvarige krigen. Kronikk i VG, 11. september. Tilgjengelig på http://www.regjeringen.no/nb/dokumentarkiv/Regjeringen-Bondevik-II/fd/Taler-og-artikler-arkivert-individuelt/2002/den_langvarige_krigen.html?id=265715 (besøkt 12.12.12).
- Devold, Kristin Krohn (2003) Hva vi vil og hvor vi skal: Mål og prioriteringer for forsvarspolitikken i 2003. Foredrag i OMS, 6. januar. Tilgjengelig på http://www.oslomilsamfund.no/oms_arkiv/2003/2003-01-06-FMIN.html (besøkt 21.01.14).
- Eide, Espen Barth (2010) Vil støtte og styrke Afghanistan. Kronikk i *Dag og Tid*, 5. februar. Tilgjengelig på http://www.regjeringen.no/nb/dokumentarkiv/stoltenberg-ii/fd/taler-og-artikler/2010/vil-stotte-og-styrke-afghanistan.html?regj_oss=2&id=592762 (besøkt 04.03.14).

- Eide, Kai (2011) *Høyt spill om Afghanistan*. Oslo: Cappelen Damm.
- Faremo, Grete (2010) Den viktige innsatsen i Afghanistan. Kronikk i Nordlys 14. mai. Tilgjengelig på http://www.regjeringen.no/nb/dep/fd/aktuelt/taler_artikler/ministereren/taler-og-artikler-av-forsvarsminister-gr/2010/Den-viktige-innsatsen-i-Afghanistan.html?id=604899 (besøkt 7.12.12).
- Faremo, Grete (2010a) Derfor er vi i Afghanistan. Kronikk i Nordlys, 6. juli. Tilgjengelig på http://www.regjeringen.no/nb/dep/fd/aktuelt/taler_artikler/ministereren/taler-og-artikler-av-forsvarsminister-gr/2010/derfor-er-vi-i-afghanistan.html?id=610862 (besøkt 7.12.12).
- FD (Forsvarsdepartementet) (2005) Ikke straffbart at norske soldater medvirker til arrestasjoner i Afghanistan. Pressemelding, 8. desember. Tilgjengelig på <http://www.regjeringen.no/nb/dokumentarkiv/stoltenberg-ii/fd/Nyheter-og-pressemeldinger/pressemeldinger/2005/--ikke-straffbart-at-norske-soldater-med.html?id=103274> (besøkt 04.02.14).
- Halvorsen, Kristin (2007) SV gjør en forskjell, 22. mars. Tilgjengelig på <http://virksommeord.uib.no/taler?id=1885> (besøkt 19.12.13).
- Jagland, Thorbjørn (2001) Terroranslagene mot USA – et tidsskille i internasjonal politikk. Tale til Oslo Militære Samfund, 1. oktober. Tilgjengelig på <http://virksommeord.uib.no/taler?id=1164> (besøkt 29.11.12).
- Johnson, Hilde Frafjord (2001) Innlegg i Stortinget, 5. desember. Afghanistan og Budsjett-innst. S. Nr. 3 (2001–2002). Tilgjengelig på http://www.regjeringen.no/nb/dokumentarkiv/Regjeringen-Bondevik-II/ud/Taler-og-artikler-arkivert-individuelt/2001/innlegg_i_stortinget_om_afghanistan.html?id=265176 (besøkt 12.12.12).
- Petersen, Jan (2001) Innlegg i debatten om Regjeringens erklæring, 26. oktober. Tilgjengelig på http://www.regjeringen.no/nb/dokumentarkiv/Regjeringen-Bondevik-II/ud/Taler-og-artikler-arkivert-individuelt/2001/innlegg_ved_utenriksminister_jan.html?id=265314 (besøkt 7.12.12).
- Petersen, Jan (2001a) Mulige norske styrkebidrag til Afghanistan, 5. desember. Tilgjengelig på http://www.regjeringen.no/nb/dokumentarkiv/Regjeringen-Bondevik-II/ud/Taler-og-artikler-arkivert-individuelt/2001/mulige_norske_styrkebidrag_til.html?regj_oss=1&id=265324 (besøkt 8.12.14).
- Petersen, Jan (2002) Norges nye sikkerhetspolitiske rammebetingelser. Tale til OMS, 30. september. Tilgjengelig på http://www.oslomilsamfund.no/oms_arkiv/2002/2002-09-30-UMIN.html (besøkt 8.12.14).
- Petersen, Jan (2002a) Utenrikspolitisk redegjørelse 16. oktober. Tilgjengelig på http://www.regjeringen.no/nb/dokumentarkiv/Regjeringen-Bondevik-II/ud/Taler-og-artikler-arkivert-individuelt/2002/utenrikspolitisk_redegjorelse_i.html?id=266304 (besøkt 27.01.14).
- Petersen, Jan (2004) Norsk sikkerhetspolitikk etter utvidelsen i EU og NATO. Foredrag i OMS, 4. oktober. Tilgjengelig på http://www.oslomilsamfund.no/oms_arkiv/2004/2004-10-04-UMIN.html (besøkt 8.5.14).
- Petersen, Jan (2005) Utenrikspolitisk redegjørelse, Stortinget 15. februar. Tilgjengelig på http://www.regjeringen.no/dokumentarkiv/Regjeringen-Bondevik-II/ud/Taler-og-artikler-arkivert-individuelt/2005/utenrikspolitisk_redegjorelse_for.html?id=269773 (besøkt 30.01.14).

- Petersen, Jan (2005a) Vi kan ikke overlate kampen mot terrorisme til andre, 3. oktober. Tilgjengelig på <http://virksommeord.uib.no/taler?id=1170> (besøkt 13.12.12).
- Stoltenberg, Jens (2001) Livet er ukrenkelig, men mennesket er sårbart. Oslo domkirke, 13. september. Tilgjengelig på <http://virksommeord.uib.no/taler?id=1161> (besøkt 29.11.12).
- Stoltenberg, Jens (2007) Derfor er Norge i Afghanistan. Kronikk i Aftenposten, 22. november. Tilgjengelig på http://www.regjeringen.no/nb/dep/smk/aktuelt/taler_og_artikler/statsministeren/statsminister_jens_stoltenberg/2007-4/derfor-er-norge-i-afghanistan.html?id=491689 (besøkt 7.12.12).
- Stoltenberg, Jens (2010) 17. mai-tale til de norske styrkene. Tilgjengelig på <http://www.regjeringen.no/nb/dokumentarkiv/stoltenberg-ii/smk/taler-og-artikler/2010/tale-til-de-norske-styrkene-i-afghanista.html?id=604988> (besøkt 28.01.14)
- Strøm-Erichsen, Anne-Grete (2005) Norges militære innsats i Afghanistan. Innlegg i Dagbladet, 14. desember. Tilgjengelig på http://www.regjeringen.no/nb/dokumentarkiv/stoltenberg-ii/fd/taler-og-artikler/2006/norges-militare-innsats-i-afghanistan.html?regi_oss=1&id=113364 (besøkt 13.03.14).
- Strøm-Erichsen, Anne-Grete (2007) Bred norsk innsats i Afghanistan. Innlegg i VG, 23. februar. Tilgjengelig på <http://www.regjeringen.no/nb/dokumentarkiv/stoltenberg-ii/fd/taler-og-artikler/2007/bred-norsk-innsats-i-afghanistan.html?id=454826> (besøkt 10.02.14).
- Strøm-Erichsen, Anne-Grete (2007a) Hvorfor vi sender soldater utenlands. Innlegg i Dagbladet, 19. mars. Tilgjengelig på <http://www.regjeringen.no/nb/dokumentarkiv/stoltenberg-ii/fd/taler-og-artikler/2007/hvorfor-vi-sender-soldater-utenlands.html?id=458196> (besøkt 09.02.14).
- Strøm-Erichsen, Anne-Grete (2008) Trusler og utfordringer, sikkerhet og forsvar. Tale til OMS, 7. januar. Tilgjengelig på http://www.oslomilsamfund.no/oms_arkiv/2008/2008-01-07_FMIN.html (besøkt 4.4.13).
- Strøm-Erichsen, Anne-Grete (2008a) Vårt engasjement i Afghanistan. Tale til OMS, 25. februar. Tilgjengelig på http://www.regjeringen.no/nb/dokumentarkiv/stoltenberg-ii/fd/taler-og-artikler/2008/afghanistan.html?regi_oss=1&id=501638 (besøkt 19.03.14).
- Strøm-Erichsen, Anne-Grete (2009) Støtter afghanske myndigheter. Dagens Næringsliv 10. august. Tilgjengelig på http://www.regjeringen.no/nb/dep/fd/aktuelt/taler_artikler/ministeren/forsvarsminister-stroem-erichsen/2009/stotter-afghanske-myndigheter.html?id=573287 (besøkt 7.12.12).
- Strøm-Erichsen, Anne-Grete (2009a) Norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk. Foredrag ved Høyskolen i Buskerud, 2. september. Tilgjengelig på <http://www.regjeringen.no/nb/dokumentarkiv/stoltenberg-ii/fd/taler-og-artikler/2009/norsk-forsvars-og-sikkerhetspolitikk.html?id=575758> (besøkt 31.01.14).
- Strøm-Erichsen, Anne-Grete (2012) På våre vegne – soldatberetninger fra Afghanistan, 18. oktober. Tilgjengelig på http://www.regjeringen.no/nb/dep/fd/aktuelt/taler_artikler/ministeren/taler-og-artikler-av-forsvarsminister-an/2012/pa-vare-vegne--soldatberetninger-fra-afg.html?id=705208 (besøkt 13.12.12).
- Støre, Jonas Gahr (2005) Redegjørelse for Stortinget. Tilgjengelig på http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/aktuelt/taler_artikler/jgs_taler_artikler/2005/redegjorelse-om-norges-engasjement-i-afg.html?id=273193 (besøkt 7.12.12).

- Støre, Jonas Gahr (2005a) Våre internasjonale bidrag. Innlegg i VG, 15. november. Tilgjengelig på <http://www.regjeringen.no/nb/dokumentarkiv/stoltenberg-ii/ud/taler-og-artikler/2005/vare-internasjonale-bidrag.html?id=273159> (besøkt 04.02.14).
- Støre, Jonas Gahr (2006) Norge som fredsnasjon – myte eller virkelighet? Norges Fredssenter, 24. april. Tilgjengelig på <http://www.regjeringen.no/nb/dokumentarkiv/stoltenberg-ii/ud/taler-og-artikler/2006/norge-som-fredsnasjon-myte-eller-virkel.html?id=273461> (besøkt 29.01.14).
- Støre, Jonas Gahr (2008) Afghanistankrigen – korstog for vestlige verdier? Tale til Globaliseringskonferansen, 7. november. Tilgjengelig på http://www.regjeringen.no/nb/dokumentarkiv/stoltenberg-ii/ud/taler-og-artikler/2008/afghanistankrigen--korstog-for-vestlige-.html?regj_oss=2&id=535980 (besøkt 22.4.14).
- Støre, Jonas Gahr (2010) Hva skal til for at Afghanistan kan styre seg selv? 15. juni. Tilgjengelig på http://www.regjeringen.no/nb/dokumentarkiv/stoltenberg-ii/ud/taler-og-artikler/2010/afghanistan_exit.html?regj_oss=1&id=610639 (besøkt 04.03.14).
- Syse, Henrik (2003) *Rettferdig krig? Om militærmakt, etikk og idealer*. Oslo: Aschehoug.
- UD (Utenriksdepartementet) (2007) Tusenvis av jenter på norskbygde skoler i Afghanistan. Nyhet, 11. oktober. Tilgjengelig på <http://www.regjeringen.no/nb/dokumentarkiv/stoltenberg-ii/ud/Nyheter-og-pressemeldinger/nyheter/2007/skoler.html?id=485429> (besøkt 09.02.14).